
Svätec a jeho funkcie v spoločnosti II.

Eds. Rastislav Kožíak – Jaroslav Nemeš. Bratislava: Chronos, 2006. 332 s.
ISBN 80-89027-20-2

© Centrum pre štúdium kresťanstva. Všetky práva vyhradené.

Pri citovaní prosíme dodržať autorské práva jednotlivých autorov a uvádzať zdrojovú publikáciu.

All published work, regardless of the medium in which it was published, is considered by law to be copyrighted by the author. It is important that all such articles and references to them be attributed to the author and source.

Cesta k svätosti

Osudy gréckokatolíckych biskupov P. P. Gojdiča a V. Hopka po roku 1948

Jaroslav Coranič

CORANIČ, Jaroslav : *The Way Work the Sanctification. The Fate of the Greek-Catholic Bishops P. P. Gojdič, OSBM and ThDr. V. Hopko after 1948*. In: Svätec a jeho funkcie v spoločnosti II. Bratislava: Chronos, 2006, p. 247-260.

This work daels with the difficult life of the Greek-Catholic bishops Pavol Peter Gojdic, OSBM and ThDr. Vasil' Hopko after communist subversion in Czechoslovakia in 1948. In 1950 the Greek-Catholic church of Chechoslovakia was forcibly erased in this area and this was the reason why the representatives' persecution was even worse. This eventually led to their beatification in local church of Slovakia.

KEYWORDS : Pavol Peter Gojdič, Vasil' Hopko, Greek-Catholic Church, Prešov Assembly, Beatification

V minulom roku sme si pripomenuli 55. výročie smutne známych udalostí likvidácie gréckokatolíckej cirkvi komunistickou mocou a 45 rokov od úmrtia (17. júla 1960) prešovského gréckokatolíckeho biskupa Pavla Petra Gojdiča, OSBM. V tomto roku zase uplynulo 30 rokov od smrti (23. júla 1976) pomocného prešovského biskupa Vasil'a Hopka.

Vývoj situácie v Československej republike po skončení II. svetovej vojny smeroval ku komunizmu pod sovietskou nadvládou. Politika štátu pritom viedla k postupnému zatlačovaniu katolicizmu do úzadia. V mocensko-politických kruhoch bola celá akcia likvidácie gréckokatolíckej cirkvi starostlivo pripravovaná v rámci celkovej likvidácie Cirkvi. Aby tento ateizačno - likvidačný úmysel nebol taký zjavný, tento útok sa mal previesť formou odtrhnutia gréckokatolíckej cirkvi od katolíckej cirkvi a následne ju pričleniť do pravoslávnej cirkvi. Celá akcia bola starostlivo pripravovaná stranícko - štátnym aparátom stalinsko - gottwaldovského Československa.¹

Rozhodujúci vplyv na ďalší osud gréckokatolíckej cirkvi v Československu mal komunistický štátny prevrat vo februári 1948, po ktorom čelil biskup Gojdič rastúcemu tlaku na svoju cirkev. Útoky začínali naberať na intenzite a stavali sa čoraz zjavnejšími. Takýmto možno nazvať bezprecedentné prehliadky a neskôr zatýkanie rehoľníkov vo všetkých gréckokatolíckych kláštoroch. Vládna moc

¹ VASILE, C.: *Vladyka Pavol Peter Gojdič, OSBM*. – In : *Zostali verní - Osudy gréckokatolíckych kňazov*. Košice 1997, s. 19.

postupne „zvyšovala dávky“, čo sa konkrétne prejavilo zaberaním nehnuteľností, ktoré patrili do vlastníctva gréckokatolíckej cirkvi. Do roku 1950 tak štátna moc pre „potreby štátu“ nezákonne zabrala viaceré cirkevné budovy v Prešove, napr. budovy ľudovej a meštianskej školy, učiteľskú akadémiu, dva veľké diecézne internáty, kláštor baziliánov s kaplnkou. Zvrátenosť komunistickej moci vystihuje aj to, že biskupský ordinariát musel pre potreby KNV v Prešove odovzdať veľkú diecéznu budovu, ktorú však musel ešte pred odovzdaním na vlastné náklady opraviť.²

Začiatkom decembra 1949 bol aj do Prešovského biskupstva vymenovaný vládny zmocnenec (protiústavne, keďže toto vymenovanie nemalo právnu oporu ani vo vtedajších zákonoch), čím sa začalo akési domáce väzenie biskupa. To na jar 1950 vyústilo do otvorenej izolácie biskupa - Slovenský úrad pre veci cirkevné ju nariadil 27. 3. 1950 - vôbec ako u prvého katolíckeho biskupa.³

Biskup P. P. Gojdič odmietol komunistickou stranou a štátnou mocou podporovanú snahu o prestup gréckokatolíkov na pravoslávie, hoci vedel, že sa tým sám vystaví prenasledovaniu a väzeniu, ba aj smrti. Postupne ho izolovali od duchovenstva a veriach. Štátna moc si veľmi zreteľne uvedomovala, že ak by sa podarilo získať P. P. Gojdiča pre pravoslávie, bola by to veľká politická výhra a prestup gréckokatolíkov by sa uľahčil a urýchlil. Hoci bol vystavený veľkému tlaku, aby sa zriekol katolíckej viery a pretrhol jednotu s pápežom, všetky lákavé ponuky odmietol. Tak napríklad delegácii komunistických aktivistov, ktorá biskupa navštívila iba pár dní pred „Prešovským soborom“ 21. 4. 1950 a snažila sa ho presvedčiť o „nevyhnutnosti“ prestupu, biskup jasne odkázal: „Mám už 62 rokov, a obetujem celý majetok a rezidenciu, no svoju vieru za žiadnych okolností nezradím, lebo chcem, aby moja duša bola spasená a viac v tejto veci za mnou ani nechodte!“⁴

Ešte v roku 1949, uprostred prenasledovania, konfiškácií, kontrol, väznenia a iných prejavov násilia, stál biskup Pavol pevne a nezlomne pri svojich veriach. Na Veľkú noc im napísal: „...nás, veriach, žiale a zápasy tohto slzavého údolia neroztrpčujú, nezlomia, neodtrhnú od jeho Cirkvi, ale naopak, ešte silnejšie nás spoja s Ním, lebo vieme, veríme a sme presvedčení, že do nebeského kráľovstva sa vchádza skrze mnohé utrpenia a že po Veľkom piatku... prichádza svetlé Vzkriesenie.“⁵ V pastierskom liste, ktorý bol tajne rozposlaný po farnostiach 31. augusta 1949, biskup Pavol okrem iného napísal: „Ako odpoveď na tieto zastrašovania pripomíname vám kresťanov v prvých troch storočiach, ktorí boli ochotní obetovať za vieru nielen svoj majetok, ale trpezlivo znášali pre ňu najstrašnejšie mučenie, ba podstúpili aj smrť, pretože dobre vedeli, že aký ošoh človeku, keby získal aj celý svet, ale dušu svoju zahubil?... Viera nie je predmetom obchodovania a zárobku, ale je našim najcennejším pokladom, ktorý nám už tu na zemi prináša veľa duševnej útechy a po smrti nám otvára bránu neba...“

Do akcie, likvidujúcu gréckokatolícku cirkev, boli zapojené ONV a MNV východoslovenského kraja a v ďalšom štádiu celý východoslovenský stranický

² List biskupa Gojdiča L. Novomeskému z 21. 3. 1949. – Archív gréckokatolíckeho biskupstva v Prešove (AGBP), fond: Prezidiálne spisy, inventárne číslo 82, signatúra 33.

³ VNUK, F.: *Vládni zmocnenec na biskupských úradoch v rokoch 1949 – 1951*. Martin: Matica slovenská 1999, s. 228.

⁴ *Správa zmocnenca Slovenského úradu pre veci cirkevné M. Rodáka z 21. 4. 1950*. – In: SNA Bratislava, fond: Slovenský úrad pre veci cirkevné, kartón č. 21.

⁵ *Blahovistník*, roč. 4, č. 8 – 9, (1949), s. 2.

aparát. Psychologický tlak, vyvíjaný na gréckokatolíckych kňazov a laikov, nadobúdal v čoraz väčšej miere charakter teroru a policajnej akcie. Ústredný výbor pre návrat k pravoslávniu zorganizoval na 28. 4. 1950 do Prešova tzv. „mierový kongres“, ktorý mal byť manifestáciou proti únii. Tento „mierový kongres“ dnes poznáme pod názvom „Prešovský sobor“, na ktorom sa uskutočnila definitívna likvidácia gréckokatolíckej cirkvi v Československu. Program „prešovského sobora“ bol schválený v budove KV KSS v Prešove v noci z 27. na 28. apríla 1950 za prítomnosti komunistického aparátu, ŠtB, bezpečnostných zložiek, armády a ľudových milícií. Súhlas s prijatým postupom dali následne aj najvyšší stranícki a štátni funkcionári K. Gottwald, R. Slánsky, Z. Fierlinger a V. Široký. Na sobore bol prijatý aj tzv. „Manifest ku gréckokatolíckemu duchovenstvu a veriacim Česko – Slovenska“, ktorým bola zrušená únia (t. j. Užhorodská únia z roku 1646, ktorou sa zjednotila časť pravoslávnych duchovných s katolíckou cirkvou na východnom Slovensku). V manifeste sa ďalej uvádza, že od tohto dňa sa všetci gréckokatolícki duchovní a veriaci stávajú pravoslávnymi.⁶

Vláda krátko po sobore uznala jeho výsledky. Gréckokatolíci boli týmto rozhodnutím postavení mimo zákon a to i napriek tomu, že neexistovalo žiadne zákonné opatrenie o zrušení gréckokatolíckej cirkvi. Tento čin sa nedal klasifikovať nijakým iným spôsobom než hrubým porušením ústavy, ktorá zaručovala náboženskú slobodu.⁷

Mocenským zásahom štátneho aparátu sa tak vyše 300.000 gréckokatolíckych veriacich zo dňa na deň stalo pravoslávnymi. Aspoň tak to chápali predstavitelia komunistického režimu. Nepočítali však s ohromnou vierou duchovných a aj veriacich, ktorí vo svojom vnútri nikdy nezradili svoju cirkev. Osobitné hrdinstvo si zasluhujú najmä gréckokatolícki kňazi, ktorí boli vystavení najväčšiemu tlaku.⁸ Po skončení sobora sa začalo s mohutným presviedčaním jednotlivých gréckokatolíckych kňazov, aby svojim podpisom potvrdili manifest o prestupe na pravoslávie. Komunisti rátali s hromadným prestupom. Pri získavaní podpisov sa používali metódy nátlaku, zastrašovania, korupcie i podvodu. Domnievali sa, že takýmto postupom ich zlomia. Väčšina kňazov však nikdy nepodľahla. Zo všetkých diecéznych a rehoľných kňazov (vrátane oboch biskupov) Prešovského biskupstva po neustálom presvedčovaní a zastrašovaní nakoniec prestúpila len menšia časť kňazov. Nakoniec aj z tých, ktorí spočiatku pod psychickým tlakom podpísali, väčšina svoj podpis neskôr odvolala. Tí, ktorých sa nepodarilo žiadnym spôsobom presvedčiť, boli uväznení, príp. museli opustiť Slovensko (väčšinou potom manuálne pracovali v továrňach, družstvách, či baniach v Čechách, kde robili najťažšiu a najšpinavšiu prácu) a nesmeli sa vrátiť domov. Gréckokatolícka cirkev tak po roku 1950 nutne musela zmeniť formu svojej existencie, z cirkvi štátom uznanej sa stala cirkev katakombálna.⁹

⁶ *Správa o sobore v Prešove od V. Ekarta z 29. apríla 1950.* – In : SÚA A ÚV KSČ, fond 100/24, sv. 49, a. j. 87; porov. PEKAR, A.: *Ispovidenky viry našoji sučasnosti*. Rím 1982, s. 253.

⁷ BABJAK, J.: *Zostali verní. Osudy gréckokatolíckych kňazov VIII*. Košice 2001, s. 109; tiež BABJAK, J.: *Prof. Michal Lacko, SJ – informátor a formátor gréckokatolíkov*. Trnava 1997, s. 82.

⁸ Osudom týchto kňazov, ktorí nepodpísali prestup do pravoslávnej cirkvi sa venuje záslužná práca Mons. ThDr. Jána Babjaka, PhD., SJ : *Zostali verní I. – VIII*. Košice 1997 – 2001.

⁹ ŠTURÁK, P.: *Dejiny gréckokatolíckej cirkvi v Československu v rokoch 1945 – 1989*. Prešov : Petra 1999, s. 106.

Súbežne v tom istom čase ako sa skončilo rokovanie „Prešovského sobora“, bol zástupcami KNV v Prešove, za asistencie bezpečnostných zložiek, obsadený Gréckokatolícky biskupský úrad, pričom obidvaja biskupi – P. P. Gojdič a V. Hopko boli zaistení Štátnou bezpečnosťou.

BLAHOSLAVENÝ BISKUP MUČENÍK PAVOL PETER GOJDIČ, OSBM

O. biskupa Gojdiča po zadržaní 28. 4. 1950 odviezli najprv do františkánskeho kláštora v Nižnej Šebastovej pri Prešove, pomocného biskupa Hopka predbežne internovali v jeho vlastnom byte. Biskupa Gojdiča neskôr odviezli do tatranskej osady Štrbské pleso, kde bol vyše mesiaca zadržovaný v Slávikovej vile pod dohľadom príslušníkov ŠtB. Začiatkom júna 1950 o. biskupa Pavla previezli do internačného kláštora v Báci neďaleko Šamorína. V tomto donedávna františkánskom kláštore sa spolu s internovanými predstaviteľmi reholí ocitlo mnoho gréckokatolíckych duchovných, medzi ktorými bol aj o. biskup Vasil' Hopko. Gréckokatolícki kňazi, ktorí odmietli prestúpiť na pravoslávie boli potom sústredení v centralizačnom tábore v ďalšom františkánskom kláštore v Hlohovci. Internácia sa s istými malými odchýlkami rovnala väzeniu. Nevinní ľudia sa tam dostávali bez obvinenia, bez súdu, a preto bez možnosti obhajoby; internácia pritom nebola časovo obmedzená. Okolo objektu hliadkovali ozbrojené zložky Ministerstva vnútra, veliteľom tábora bol príslušník ŠtB. Keďže tieto tábory nepatrili do sústavy väznic, nevzťahovali sa na nich žiadne právne predpisy o výkone trestu, ani iné predpisy, pretože ani vtedajší právny poriadok nepoznal inštitúciu internačných táborov. To bola príležitosť k svojvôli ŠtB.¹⁰

Dňa 9. 6. 1950 vzala ŠtB o. biskupa Gojdiča z tábora v Báci a po krátkom pobyte v bratislavskom „krajzáku“ (budova polície) bol prevezený do väznice vo Valdiciach. Až vtedy, 16. 6. 1950 bol na základe rozhodnutia Cirkevnej šestky zo 14. 6. 1950 oficiálne zatknutý a obvinený z protištátnej činnosti. Dňa 18. 7. 1950 rozhodla bezpečnostná komisia ÚV KSČ o začatí príprav procesu s gréckokatolíckym biskupom Gojdičom a slovenskými rímskokatolíckymi biskupmi Jánom Vojtaššákom a Michalom Buzalkom. Deň predtým 17. 7. 1950 bol o. biskup opäť prevezený do väznice v Bratislave, 18. septembra do pražskej väznice v Ruzyni.¹¹ Tu bol na „privítanie“ umiestnený do malej cely bez okna, bez postele a stoličky, kde sa nesmeli sedieť ani ležať, iba stáť a chodiť, aj to iba v predklone, keďže pre nízkosť cely väzeň nemohol chodiť vzpriamený. Komunistickí vyšetrovatelia sa po každodenných vypočúvaniach snažili o. biskupa primäť k tomu, aby sa priznal k „svojím zločinom“ z ktorých bol obvinený – z velezrady, špionáže v prospech Vatikánu a Ameriky, z pokusu o rozbitie Republiky, z banderovstva, zo spolupráce s protištátnymi elementmi, a pod. Vo vyšetrovacom spise z 3. 10. 1950 sa napríklad okrem iného píše: „Gojdič je zatvrdilý, vychytralý, zásadný odporca ľudovodemokratického zriadenia. Pôvodne popieral svoju trestnú činnosť, až po niekoľkodennom výsluchu doznáva do určitej miery svoju trestnú činnosť. Výsluch sa snaží všemožne sťažiť. Vo výsluchoch sa denne pokračuje.“¹²

¹⁰ VAŠKO, V.: *Neumlčená – kronika katolíckej Cirkve v Československu po 2. sv. válce*. Brno 1993, s. 168.

¹¹ AZVJS SR Leopoldov. Osobný spis M. Buzalku, sig. 4/56-A. *Vlastný životopis M. Buzalku. Leopoldov 13. 7. 1952.*

¹² POTÁŠ, M.: *Dar lásky*. Prešov : Rád Sv. Bazila Veľkého 1999, s. 212.

Výsluchy boli organizované takým spôsobom, aby vážna úplne obrali o jeho osobnosť, o jeho ja, aby v ňom pošliapali pocit ľudskej dôstojnosti, a potom už s ním manipulovali podľa ich svojvôle. Táto krížová cesta výsluchov, dokazovania „viny“ sa pre o. biskupa Gojdiča skončila, až keď v stave celkového vyčerpania a nervového zrútenia „priznanie“ napokon podpísal. Neskôr, keď sa o. biskup dovoľával spravodlivosti, opísal prezidentovi republiky (list zo dňa 18. 5. 1956), a neskôr aj revíznej komisii pri Generálnej prokuratúre v Prahe (18. 12. 1956) spôsob, akým bol prinútený podpísať „priznanie“. Tento krok odôvodňoval nátlakovými metódami vo vyšetrovacej väzbe, kde ho prinútili podpísať protokol: „...*Po sedemmesačnej vyšetrovacej väzbe som bol nervovo už natoľko vyčerpaný, že som nemal tej sily a odolnosti, akej som potreboval, aby som znášal následky, ktoré ma čakali, keď odopriem podpis protokolu. Temnú izbu, deň a noc chodiť alebo stáť som viac ráz skúsil, a to mi stačilo, aby sama spomienka na ňu a vyhrážka ňou urobila ma poslušným nástrojom vôle vyšetrovacieho referenta. Neraz som počul aj zverský rev tých vyšetrovaných, ktorých odolnosť tmavá izba ešte nezlomila. Pod takým nátlakom som podpísal protokol ... ani velezrady, ani špionáže som sa nikdy nedopustil. Banderovca som nikdy nevidel, a keď náhodou medzi kňazmi, ktorí prichádzali ku mne ako kompetentnému biskupovi boli takí, nevedel som, že sú banderovci. Žiadne špionážne správy som nikomu nedával. Informácie, ktoré som podával Sv. Stolici, poľažme apoštolskej nunciatúre v Prahe o stave diecézy boli náboženského rázu a vzťahovali sa na kňazov a rehoľné osoby, ako to robieva každý katolícky biskup na svete*“.¹³

Hlavné pojednávanie zinscenovaného súdneho procesu proti biskupom Buzalkovi, Vojtaššákovi a Gojdičovi prebiehalo už na Slovensku, pred Štátnym súdom v Bratislave v dňoch 10. – 15. 1. 1951. Na hlavnom pojednávaní vypovedali proti Pavlovi Gojdičovi dôkladne spracovaní svedkovia. Objemný scenár bol napísaný už vopred. Otázky sudcu a svoje odpovede na ne sa obžalovaní museli naučiť počas vyšetrovacej väzby tak, aby odpovede mohli odrecitovať naspamäť. Pri vypočúvaní bolo napríklad zaujímavé to, že obžalovaní sa viackrát poponáhľali s odpoveďou; začali odpovedať skôr, ako predseda senátu alebo prokurátor ukončil otázku. Aj to potvrdzuje, že odpovede boli dopredu naučené.

Dňa 15. januára 1951 senát Štátneho súdu vyhlásil rozsudok, biskupi Gojdič a Buzalka boli odsúdení na doživotné väzenie, konfiškáciu majetku, vysoké peňažné tresty (200.000 korún) a stratu občianskych práv. Biskupa Vojtaššáka odsúdili na 24 rokov väzenia, stratu majetku, občianskych práv a peňažnú pokutu 500.000 korún. Neskôr na základe amnestie nového prezidenta A. Zápotockého Krajský súd v Bratislave vyniesol pre odsúdených biskupov Gojdiča a Buzalku nový trest – 25 rokov, čím bol zmiernený pôvodný trest doživotného väzenia. Vzhľadom na vysoký vek obidvoch biskupov (M. Buzalka mal už 70 rokov a P. Gojdič 67 rokov) a ich zlý zdravotný stav, zapríčinený päťročným pobytom vo väzniciach, išlo o akt bez praktického významu.¹⁴

Po súdnom procese držali troch odsúdených biskupov vo väzení súdu v samostatných celách. Za dobré správanie dostalo sa im dobrodenia v tom, že sa mohli

¹³ ŠOBA – Bratislava, fond : Štátna prokuratúra, kartón č. 100. *List biskupa P. P. Gojdiča z Ilavy Revíznej komisii pri Generálnej prokuratúre v Prahe z 18. 12. 1956.*

¹⁴ LETZ, R.: *Postavenie gréckokatolíckej cirkvi v Česko – Slovensku v rokoch 1945 – 1968.* In: *Historický časopis*, roč. 44 (1996), č. 2, s. 278.

počas 5 minút prechádzať po väzenskom dvore. Na štúdium dostali knihy Marxa, Engelsa a Lenina. Biskup P. P. Gojdič prešiel potom kalváriou komunistických väzení vo Valdiciach, Ruzyni, Ilave a Leopoldove. Vo februári 1951 bol prevezený do trestného ústavu Valdice pri Jičíne (bývalý kartuziánsky kláštor), kde bol v prísnej izolácii, v nevykúrenej samotke. Už koncom marca 1951 bol opäť prevezený do Ruzyne, kde ho vyšetrovali približne do polovice júna 1951. Potom nasledoval návrat do Valdíc, v decembri 1951 opäť premiestnenie, tento krát do leopoldovskej väznice. O. biskup bol často väznený v najťažších celách – samotkách. Dávali mu vždy robiť tú najhoršiu, ponižujúcu prácu, ktorá ho však nikdy nedokázala pokoriť. Práve naopak, aby sa utvrdzoval v pokore, sám tie najhoršie práce vyhľadával, vediac, že toto ho najviac približuje k pravému Bohu.¹⁵

Začiatkom októbra 1952 bol o. Pavol na dva a pol mesiaca premiestnený do Prahy, kde sa ho ŠtB snažila všemožne presvedčiť, aby prijal funkciu a titul pravoslávneho patriarchu, čím by sa samozrejme dostal na slobodu. O. biskup to jednoznačne odmietol, ba práve naopak, žiadal pre gréckokatolícku cirkev všetky práva a postavenie, ktoré mala pred násilnou likvidáciou 28. 4. 1950, a slobodu všetkým tým, ktorí trpeli vo väzniciach za to, že nepodpísali prestup na pravoslávie.

Dňa 29. 5. 1955 bol o. biskup Gojdič spolu s biskupmi Vojtaššákom a Buzalcom premiestnený z leopoldovskej väznice do Ilavy. Po odhalení a odsúdení kultu osobnosti generalissima Stalina, ako aj chýb a nezákonnosti, ktoré sa za jeho vlády udiali, o. biskup Gojdič prostredníctvom svojho brata Dr. Štefana Gojdiča začal podnikáť kroky, ktoré mali odstrániť krivdy, ktoré boli na ňom spáchané. Na vyžiadanie Krajského súdu v Bratislave vypracoval náčelník Nápravného pracovného tábora v Ilave posudok, v ktorého závere sa však neodporúča kladné vybavenie žiadosti o milosť, „*nakoľko sa doteraz odpykanou časťou výkonu trestu nedocielil požadovaný stupeň prevýchovy ani nápravy*“. Podobná bola aj odpoveď Krajskej prokuratúry v Bratislave na už spomínaný list o. biskupa z 18. 12. 1956, v ktorom žiadal revíziu svojho procesu. V odpovedi sa píše: „*Po preskúmaní vecí neboli zistené dôvody k prípadnému konaniu o obnovu, požiadavky pre podávanie sťažnosti pre porušenie zákona. Žiadosť bola preto odložená.*“ Bezúspešná bola aj žiadosť o. biskupa o prepustenie z výkonu trestu z dôvodu staroby a choroby priamo na ÚV KSČ do Prahy. Podobne, keď nový prezident Antonín Novotný vydal rozhodnutie o amnestii zo dňa 1. 12. 1957, príslušné miesta rozhodli, že na o. biskupa Gojdiča sa táto amnestia nevzťahuje. Nepomohlo ani odvolanie sa na ustanovenie VI. čl. rozhodnutia o amnestii, ktoré umožňovalo individuálnu amnestiu pre ťažko chorých a prestarnutých. Minister spravodlivosti v prípade odsúdeného Pavla Gojdiča na uplatnenie týchto humanitných ustanovení nevidel dôvod.¹⁶

Koncom roka 1957 sa o. biskup po dva a pol roku opäť vrátil do leopoldovskej väznice. V roku 1958 predložil Svätý Otec Pius XII. československej vláde formálnu žiadosť, aby umožnila biskupovi Pavlovi Gojdičovi odísť do Ríma, kde by mal zabezpečený pobyt a liečenie, aké si vyžadoval jeho zdravotný stav. Vláda však tejto žiadosti nevyhovela. V roku 1960 v súvislosti s prijatím novej socialistickej ústavy sa pripravovala rozsiahla amnestia prezidenta republiky pre politických väzňov. Lekárska komisia Ministerstva vnútra sa zaoberala aj prípadom biskupa Pavla Gojdiča. Zachovala sa jej lekárska správa z 19. 5. 1960, ktorá sa končí zá-

¹⁵ ŠTURÁK, P.: *Otec biskup Pavol Gojdič, OSBM*. Prešov: VMV, 1997, s. 104.

¹⁶ POTÁŠ, M.: *Dar lásky*. Prešov: Rád Sv. Bazila Veľkého 1999, s. 263.

verom: „*Rakovina plúc vľavo s vyznačenou stareckou zašlostou. Vzhľadom k nevyliciteľnosti onemocnenia, ktoré ohrozuje menovaného behom krátkeho času na živote, doporučuje lekárska komisia MV urýchlené prerušenie trestu a odsunutie menovaného do civilného liečebného zariadenia*“. Politické byro ÚV KSČ však rozhodlo už dávno predtým, že v súvislosti s pripravovanou amnestiou, medzi tými, na ktorých sa amnestia nebude sťahovať, bude aj Pavol Gojdič. Na základe toho potom Krajský súd v Bratislave vyniesol 6. 7. 1960 uznesenie, že odsúdený Pavol Gojdič je vylúčený z požitia rozhodnutia prezidenta republiky o amnestii.¹⁷

Hoci veľkú časť svojho pobytu vo väzniciach biskup Gojdič prežil na samotkách, bol stálym objektom ponižovania, výsmechu a surovosti. Čím viac však bol ponižovaný, tým viac bol milovaný, a to nielen spoluväzňami, ale aj niektorými väzňami, v ktorých ostal aspoň kúsok ľudskosti. O utrpení biskupa Gojdiča vo väzeniach sa zachovali väčšinou správy od jeho spoluväzňov. Aj keď sú poznačené istou mierou subjektívnosti, napriek tomu verne odhaľujú atmosféru väznic a zmysľanie ľudí nespravodlivo odsúdených komunistickým režimom. Vo Valdicich sa v roku 1951 stal biskup Gojdič objektom „žartovania“ dozorcov. Biskupov Gojdiča, Buzalku a katolíckeho kňaza Schreiberera zapriahli do pluhu aby orali väzenskú záhradu. Ich pohoničom bol retribučný väzeň.¹⁸ V Leopoldove v roku 1952 ho dozorca nútil drepovať, a keď biskup bezvládne klesol na zem, kopancami ho nútil pokračovať.¹⁹ Pokračovali nočné budenia, nútené hladovanie, prepady dozorcov v podobe „filcungov“. Napríklad za „neukázené chovanie a drzosť, taktiež neporiadok na izbe“, za nájdenie motákov v Leopoldove v septembri 1953 musel postúpiť trest 14 dní samoväzby po práci.²⁰

Náplňou práce biskupa Gojdiča počas pobytu vo väzení bolo driapanie peria, lepenie vrecúšok, lepenie zástavok do prvomájových sprievodov, čistenie cibule, zašívanie deravých vriec a pod. Denné normy však boli stanovené tak vysoko, že málokto z väzňov ich mohol splniť. Za nesplnenie normy prišli sankcie – znížené prídely stravy a väzba v samotke. Pobyt vo väzení prinášal aj duševné utrpenie, ktoré bolo často bolestivejšie a dlhodobejšie ako fyzická bolesť. Takým bolo napríklad aj zrucanie mariánskeho stĺpu pri väzenskom kostolíku v areáli leopoldovskej väznice a neskôr aj samotného kostolíka, ktorého núteným svedkom bol aj o. biskup.²¹ Pre väčšinu väzňov bol biskup Gojdič žijúcim symbolom, legendou – „Pavličkom“, ako ho dôverne pomenovali. Väzni – fajčiari mu blahorečili za to, že pre nich zbieral po väzenských chodbách špaky, ktoré odhodili bachari. Trpezlivo sa staral o chorých, krmil ich, a keď bolo treba, tak aj prebaľoval. Rozdelil sa aj s tým málom, čo mal. Dokázal riešiť konfliktné situácie, spory a zvady, ktoré často prepukali medzi väzňami. Keď sa stretával s väzňami a bolo zakázané zhovárať sa, tak biskup Gojdič zdravil svojim charakteristickým pozdravom, ktorý bol akousi kombináciou pokynutia pravej a požehnania. Takto nenápadne zdravil – žehnal všetkých, s ktorými sa stretával.²²

¹⁷ POTÁŠ, M.: *Dar lásky*, c. d., s. 281.

¹⁸ *Lidová demokracie*, roč. 24, 16. 8. 1968, č. 226, s. 5.

¹⁹ POTÁŠ, M.: *Dar lásky*, c. d., s. 250.

²⁰ Tamže, s. 253.

²¹ AMV Praha, fond: H 542, kartón č. 2, obal 3. *Spomienka A. Macha*.

²² PEŘICH, L.: *Vzpomínka na pana biskupa Gojdiče*. Dostupné na internete: http://www.katolikrevue.cz/traditio_orientalis/vzpominka_na_biskupa_gojdice_leopold_perich.htm.

O biskupovi Gojdičovi sa počas jeho väznenia šírili rôzne legendy. Tvrdilo sa, že jeho hlavu obklopuje aureola – svätožiara, tak ako to vidáme u svätých, že jeho požehnanie má blahodarné účinky, že má na rukách stigmy a dar bilokácie, levitácie a proroctva.²³

Biskup Gojdič sa usiloval praktizovať vieru aj v zlých väzenských pomeroch. Aj keď bohoslužby a spoločné modlitby boli pod hrozbou trestu zakázané, o. biskup využil každú vhodnú chvíľu, aby tajne odslúžil službu Božiu. Osobné stretnutie s eucharistickým Ježišom a stála modlitba boli najväčšou posilou jeho života vo väzení. Počas pobytu vo väzení o. biskup tajne vysvätil niekoľko kňazov. Nevieme presne koľko mužov prijalo kňazskú vysviacku z jeho rúk, jedným z nich však bol páter Jaroslav Pilík SJ, bohoslovec odsúdený na 16 rokov väzenia. Páter Pilík v leopoldovskej väznici tajne vstúpil do Spoločnosti Ježišovej a 26. decembra 1958 tu z rúk biskupa Gojdiča prijal kňazskú vysviacku.²⁴

Známa je *Modlitba väžňa*, ktorú sa biskup Pavol často modlil: „*Pane, Bože môj! Som presvedčený, že ty ochraňuješ v teba dúfajúcich. Dôverujem ti a verím, že nič neodmietneš tomu, kto ťa o niečo prosí, a preto sa na teba celkom spolieham. Do tvojej svätej prozreteľnosti vkladám svoje myšlienky, diela a plány. Nech mi je vzdialený každý nepokoj. Ľudia ma môžu pozbaviť cti, môžu prekaziť moje plány, môžem prísť o svoj majetok, choroba mi môže vziať posledné sily, okolnosti ma môžu pozbaviť možnosti vykonávať môj biskupský úrad, hriech ma môže pozbaviť tvojej milosti, môže mi vziať aj slobodu, no dôveru k tebe nikto nevytrhne z môjho srdca. Túto dôveru si zachovám do posledného dychu môjho života. Celé peklo povstalo proti mne, ale žiadna pekelná sila nevyrve mi zo srdca moju dôveru k tebe, lebo ty si dobrý a láskavý Boh a silný Pán. Ľudia okolo mňa vidia šťastie v bohatstve, šikovnosti, sláve, vážnosti a úcte, no ja túžim nájsť šťastie v zbožnom živote, v živote pre chudobných a opustených, v živote prísnej kajúcnosti a vykúpenia viny. Viem, že sám to nedokážem, ale mám plnú dôveru v tvoje Najsvätejšie Srdce. Kto v neho dôveruje, nebude nikdy zahanbený. Amen.*“²⁵

Posledná skúška čakala o. biskupa v tesne pred smrťou v roku 1960. Kontrolný lekár z Ministerstva vnútra oznámil o. Pavlovi, že v najbližších dňoch pôjde domov. Táto informácia rozbúrila pokojnú hladinu jeho srdca, vznieťla nádeje a túžby po živote na slobode. Bol to však len ďalší z trikov štátnej moci. Tejto informácii neveril ani biskup Vasil' Hopko, ktorý doslova povedal: „...*on nemôže ísť domov, on musí zomrieť tu vo väznici*“. Na vysvetlenie tejto skutočnosti uviedol proroctvo nemeckej vizionárky Terézie Neumannovej z Konnesreuthu. Tá počas návštevy troch slovenských biskupov (jedným z nich bol aj o. Gojdič) vyhlásila, že jeden z týchto troch bude mučeníkom Cirkvi, i keď presnejšie ho neoznačila. Ale keďže dvaja z nich už boli mŕtvi, tak táto predpoveď sa mohla sťahovať iba na neho.²⁶

O pár dní neskôr sa o. biskup dočkal amnestie iného druhu. Splnilo sa mu želanie, aby ho Pán Boh povolal k sebe v ten deň, keď ho doň poslal. Táto prosba sa o. biskupovi skutočne splnila, zomrel v deň svojich 72 – tých narodenín a to 17. júla 1960. Telo nebohého biskupa pochovali na leopoldovskom väzenskom cintoríne v skorých raných hodinách 19. 7. 1960, hrob bol označený iba väzenským číslom

²³ POTÁŠ, M.: *Dar lásky*, c. d., s. 253, 267, 275 – 278.

²⁴ Dostupné na internete: http://www.hostyn.cz/listy/lsh_05_3.htm.

²⁵ DANCÁK, F.: *Raduj sa, blažený Pavol*, s. 31.

²⁶ ŠTURÁK, P.: *Otec biskup Pavol Gojdič, OSBM*. Prešov: VMV, 1997, s. 110.

681, ktoré sprevádzalo otca biskupa v Leopoldove. Vďaka určitému uvoľneniu po pražskej jari 1968 bolo možné telesné pozostatky o. biskupa Gojdiča exhumovať a previesť ich Prešova - sídla gréckokatolíckeho biskupstva.

Biskup Pavol Gojdič bol súdne rehabilitovaný 27. septembra 1990. Významný bol in memoriam Rádcom T.G. Masaryka II. triedy a Pribinovým krížom I. triedy. Mučeníctvo o. biskupa Pavla Gojdiča neostalo zabudnuté. Svätý Otec Ján Pavol II. pri svojej druhej ceste v našej vlasti v roku 1995 adresoval výzvu k započatiu procesu jeho beatifikácie. Počas tejto cesty sa Ján Pavol II. v rámci návštevy Prešova pomodlil pri hrobe biskupa - mučeníka Pavla Gojdiča v kaplnke katedrálneho chrámu. Dňa 17. júla 1998 (v deň 110. výročia narodenia), bola v kaplnke Gréckokatolíckeho biskupstva v Prešove oficiálne otvorená diecézna fáza procesu blahorečenia biskupa Pavla Gojdiča.²⁷ Završením tohto procesu bola slávnostná beatifikácia, ktorá sa uskutočnila na svätopeterskom námestí v Ríme 4. 11. 2001, kedy Svätý otec Ján Pavol II. vyhlásil biskupa Pavla Gojdiča, OSBM za blahosloveného a spolu s ním aj rehoľného kňaza redemptoristu Metoda Dominika Trčku, CSsR.

BLAHOŠL. BISKUP MUČENÍK THDR. VASIL HOPKO (1904 – 1976)

Keď uväznili biskupa Gojdiča, biskup Hopko bol izolovaný a žil pod stálym policajným dozorom. Komunisti sa ho snažili presvedčiť, aby sa pridal k pravoslávnej cirkvi, ale nepodarilo sa im to. Agitátori mu dokonca za to sľúbili hodnosť arcibiskupa (metropolitu) pravoslávnej cirkvi na Slovensku. Ak by to však neurobil, čaká ho mučeníctvo. Vyhrážali sa mu, že do troch týždňov bude uväznený a odsúdený ako banderovec.²⁸

Nakoniec ho 18. septembra 1950 zatkli a bol prevezený do pražského väzenia v Ruzyni, kde ho pripravovali na súd. Začali sa nekonečné výsluchy, kde sa ho pokúšali obviniť zo špionáže a vlastizrady. O. biskup neskôr opísal túto prvú fázu výsluchov takto: „*Po svojom zatknutí dňa 18. októbra 1950 som bol asi pätnásťkrát vypočúvaný. Všeobecne som bol obvinený z velezrady a vyzvedačstva. Keď som takéto obvinenie odmietol ako nepravdivé a neopodstatnené, bol som daný do tmavej cely, kde som bol asi osem dní o chlebe a vode. Počas tej doby som si nesmel sadnúť ani ľahnúť. Zoslabol som, opuchli mi nohy a fyzická bolesť prekonávala možnosť normálneho myslenia*“.²⁹ Keď jeho trýznitelia zistili, že ho nemôžu zlomiť, začali sa sústreďovať na takzvané „vyznanie hriechov“. Počas druhej fázy výsluchov mu síce dovolili spať v noci, počas dňa však musel neustále kráčať. Takto neustále kráčať celé štyri mesiace, modliac sa k svätému Jozefovi, aby si mohol aspoň sadnúť.³⁰

Pri ďalších výsluchoch sa o. biskupovi vyhrážali trestom smrti. Za takýchto podmienok sa napokon prestal brániť obvineniam a svoje „priznanie“ podpísal. O. Hopko bol obvinený z trestného činu vlastizrady a vyzvedačstva. Podľa vyšetrovacieho spisu mal napr. v rokoch 1945 – 1950 podporovať ukrajinských teroristov a v Prahe vytvoriť centrum pre organizovanie prechodu banderovcov do Nemecka.

²⁷ Pavol Peter Gojdič. Vydané z príležitosti beatifikácie 4. novembra 2001 – Rím. Prešov 2001.

²⁸ BORZA, P.: *Blahoslavený Vasil Hopko prešovský pomocný biskup (1904 – 1976)*. Prešov 2003, s. 61.

²⁹ Tamže, s. 63.

³⁰ MV SR, ŠA v Košiciach, fond Krajská prokuratúra v Košiciach II., sign. 2 Kv 39/68; tiež *Zostáva v našich modlitbách*. In: Gréckokatolícky kalendár 1999. Prešov 1999, s. 67.

Ďalej mal napr. školiť mladých chlapcov, ktorých učil cudzie jazyky, vodil ich po krajine a ukazoval im základné orientačné body, ktoré mali slúžiť ako strategické miesta pre armádu, robil im základný vojenský výcvik (!), učil ich vyrábať šifrované správy na odovzdávanie tajných informácií a nakoniec ich posielal vyzvedať po celej krajine. Správy, ktoré prinášali títo mladí „špióni,“ mal potom odovzdávať apoštolskému nunciovi v Bratislave. Pred hlavným súdnym pojednávaním bol poučovaný a bolo mu nariadené vypovedať tak, ako to bolo uvedené vo vyšetrovacom spise. Napriek hrozbám našiel o. biskup v sebe toľko sily, že poprel hodnovernosť protokolu a jednotlivé skutky pred súdom vylíčil podľa pravdy.³¹

Súdny proces s o. biskupom Hopkom prebehol v októbri 1951 pred Štátnym súdom v Bratislave. Súd ho uznal za vinného zo zločinov velezrady a vyzvedačstva a odsúdil ho k trestu odňatia slobody na 15 rokov a k vedľajším trestom, peňažnej pokute 20 000 Kčs, konfiškácii majetku v prospech štátu a strate občianskych práv na dobu 10 rokov.³²

Po zatknutí Vasil'a Hopka komunisti skonfiškovali dom jeho matky v Prešove, aj napriek tomu, že pani Hopková dokázala jeho vlastníctvo. Donútili ju opustiť ho a odovzdali do užívania pravoslávne mu kňazovi. Pani Hopkovú, ktorú obrali o vlastného syna, a tiež o dom, museli prichýliť cudzí ľudia. Avšak krátko nato, dňa 30. januára 1952 pani Hopková zomrela. Komunisti nedovolili biskupovi Hopkovi, aby sa zúčastnil pohrebu vlastnej matky. Bola pochovaná na prešovskom verejnom cintoríne pravoslávny m kňazom.

Počas svojho väzenia sa začala púť otca biskupa z jednej väznice do druhej po celom Československu. Dvadsaťjedenkrát vymenil miesto väznenia: päťkrát bol v Leopoldove, dvakrát v Ilave, štyrikrát vo Valdiciach, trest si odpykával aj v Mírove, či pražskej Ruzyni. Vo väzení vykonával rôzne zamestnania, ako napríklad výroba celofánových vriec, obšívanie a naplňovanie matracov, plátal vrecia na múku, vyrábal motúzy, špendlíky i bižutériu.³³ Na toto obdobie si biskup spomína takto: „*Počas môjho väzenia som mal veľmi veľa ťažkých chvíľ, ktoré by som neprial ani svojim najväčším nepriateľom. Ale napriek tomu považujem dni môjho väznenia za veľkú školu pokory. Naučil som sa veľmi veľa vecí. Napríklad ako žiť pohromade s rôznymi druhmi ľudí, ako dodržiavať silencium, ako byť naozaj nápomocný bližným. Väzenie samo o sebe nie je také hrozné, ale najhoršia vec je tá spoločnosť s ktorou musíš žiť – byť zatvorený v jednej a tej istej cele s kriminálnikmi, udavačmi, vrahmi a ľuďmi rôznych typov a charakterov.*“³⁴

Dlhé roky väzenia a ťažké utrpenie ktoré prežil, podkopali biskupovo zdravie. V poslednom čase trpel na veľmi ťažkú mentálnu depresiu, avšak vedenie väznice nedovolilo hospitalizovať ho vo väzenskej nemocnici dúfajúc, že ho takýmto spôsobom psychicky zlomia. O vlastnej chorobe o. biskup Hopko hovorí: „*Mentálna depresia je veľmi pokorujúca a nepríjemná vec. Nevďačná choroba, počas ktorej*

³¹ MV SR, ŠA v Prešove, fond Krajská prokuratúra v Prešove 1946 – 1960, I Kn – ostatné trestné veci politické, rok 1958, krabica č. 47, inv. č. 113, sign. 17. *Zamietnutie žiadosti bývalého gr. kat biskupa Dr. Vasil'a Hopka o obnovenie trestného stíhania.*

³² Tamže. Porov. MICHALÍK, V.: *Osudy biskupa ThDr. Vasil'a Hopka.* In : Svedectvo, 1996, č. 5, s. 6 – 7.

³³ BOMBOVÁ, E.: *Vysoká škola pokory alebo Ked' biskup obšívval matraccy.* In : Smena, roč. 20, č. 123 (8. máj), 1968, s. 3.

³⁴ PEKAR, A.: *Bishop Basil Hopko, S.T.D. confessor of the faith (1904 - 1976).* Pittsburgh, PA 1979, s. 19.

som stratil všetku nádej a chuť do života. Všetko bolo tak veľmi temné. Počas krátkeho času som sa stal iba tieňom človeka a nemohol som pracovať. Ale milosrdný Pán ma zachránil skrze modlitby dobrých ľudí.“³⁵ Napriek mnohým ťažkým chvíľam, ktoré podľa vlastných slov o. biskupa by neprial ani svojim najväčším nepriateľom, našiel v pobyte vo väzení aj pozitívnu stránku, keď poznamenáva, že tieto dni prežité vo väzení považuje za školu ľudskosti.³⁶

Mons. ThDr. Vasil' Hopko sa viackrát počas väzenia odvolal proti nespravodlivému rozsudku z 24. 10. 1951. Dňa 1. 7. 1957 prostredníctvom advokáta podal návrh na obnovu svojho trestného stíhania. Pojednávalo sa v ňom o jeho súdnom procese, a tiež o metódach vyšetrovania. V návrhu vyvrátil všetky obvinenia, kvôli ktorým bol odsúdený. Krajský súd v Prešove však 6. júna 1958 jeho návrh zamietol ako neodôvodnený a ponechal v platnosti pôvodný rozsudok.³⁷

V roku 1962 prezident republiky udelil všeobecnú amnestiu, biskup Hopko však bol z nej vylúčený, pretože sa dopustil „najzávažnejších trestných činov“. Proti tomuto rozhodnutiu podal o. biskup sťažnosť, v ktorej žiadal zmenu tohto uznesenia v tom zmysle, že táto amnestia sa vzťahuje aj na jeho osobu. Aj táto žiadosť však dopadla podobne ako tá z roku 1957.³⁸

Na neľahký osud o. biskupa Hopka však nezabudla Svätá Stolica v Ríme. Vatikán mu zaslal úradné oznámenie o chystanom II. vatikánskom koncile, spojené s pozvaním na jeho prvé zasadanie.³⁹ Opakovane intervenoval v prospech jeho prepustenia z väzenia. Na jeho nátlak, ako aj z dôvodu zhoršeného zdravotného stavu, bol o. biskup napokon podmienene prepustený 12. 5. 1964 na skúšobnú dobu troch rokov.⁴⁰

Otec biskup však aj po absolvovaní viacerých liečení nebol úplne zdravý. Dlhé roky väzenia a spôsob ako s ním zachádzali, zanechali stopy na jeho fyzickom, ale aj duševnom zdraví. Ochorel na astmu a cukrovku. Týranie vo väzení, kde takmer štyri mesiace iba stál, alebo chodil od rána do večera, keď si nemohol ľahnúť a bol mu odopieraný spánok, keď ho stráž neustále budila a polievala vodou, sa muselo jednoducho prejavovať na jeho zdravotnom stave. O. biskup často hovoril, že keď chodil po väzenskej ceste a pozrel sa na stenu, videl svoju mŕtvolu matku, s ktorou sa nemohol rozlúčiť, lebo na jej pohreb ho nepustili. Na stene videl aj nebohého vladkyu Pavla Petra Gojdiča. Zdalo sa mu, že ide k nemu, aby ho objal. Bola to však iba vízia, bol to výsledok jeho telesného a psychického vyčerpania.⁴¹

³⁵ PEKAR, A.: *Bishop Basil Hopko, S.T.D. confessor of the faith (1904 - 1976)*. Pittsburgh, PA. 1979, s. 20.

³⁶ BORZA, P.: *Blahoslavený Vasil' Hopko prešovský pomocný biskup (1904 - 1976)*. Prešov 2003, s. 66.

³⁷ MV SR, ŠA v Prešove, fond Krajská prokuratúra v Prešove 1946 - 1960, 1 Kn - ostatné trestné veci politické, rok 1958, krabica č. 47, inv. č. 113, sign. 17. *Zamietnutie žiadosti bývalého gr. kat. biskupa Dr. Vasil'a Hopka o obnovenie trestného stíhania*.

³⁸ MICHALÍK, V.: *Osudy biskupa ThDr. Vasil'a Hopka*. In : Svedectvo, roč. 5, č. 5, 1996, s. 7. Porov. BORZA, P.: *Blahoslavený Vasil' Hopko prešovský pomocný biskup (1904 - 1976)*. Prešov 2003, s. 67.

³⁹ MASTILIAK, J.: *Hrst' spomienok*. Prešov 1992, s. 42.

⁴⁰ MV SR, ŠA v Košiciach, fond Krajská prokuratúra v Košiciach II., sign. 2 Kv 39/68. *Vasil' Hopko, dozorný spis v trestnej veci - konanie o zrušení rozsudku nad ThDr. Vasil'om Hopkom v rokoch 1968 - 1971*.

⁴¹ BUJŇÁK, J.: *Sviyeti prikladom svojej hľbokej viery. Spomienka na biskupa ThDr. Vasil'a Hopku pri príležitosti 20. výročia jeho smrti*. In: Gréckokatolícky kalendár 1996. Prešov 1996, s. 75.

Po prepustení z väzenia o. biskup Hopko krátko býval u o. ThDr. Juraja Bujňáka v Košiciach. Potom, čo sa na „slobode“ (aj tu ho denne sledovala komunistická ŠtB) trochu zaliečil, povolali ho na Ministerstvo vnútra do Prahy, kde mu oznámili miesto jeho ďalšieho pobytu. Biskupovým novým domovom sa tak stal starý kláštor otcov cisterciátov v českom Oseku, kde žili aj sestry sv. Kríža zo Slovenska.⁴² O. biskup sa stal ich duchovným otcom, ktorým bol vždy ochotný vyslúžiť sviatosti zmierenia, pripravoval pre ne duchovné prednášky, alebo týždňové duchovné cvičenia. Sestry pre jeho láskavosť a milotu nazývali ho „náš zlatý muž“. Bol vždy šťastný keď mohol pomôcť iným. Rozdal dokonca aj peniaze, ktoré mu doniesla jeho sestra hovoriac: „*Drahé sestry, dobrý Pán, sa vždy postaral o mňa a zabezpečil všetko, čo potrebujem.*“⁴³

V roku 1967 prežil jeden z najšťastnejších dní svojho pobytu v Oseku, keď 11. apríla oslavoval 20. výročie svojej biskupskej vysviacky. Pri tejto príležitosti prišlo veľa kňazov, aby sa zúčastnili tejto slávnosti, prítomní boli dokonca aj biskupi Karel Otčenášek, ktorého väznili spolu s ním a o. biskup Hlad, ktorý bol internovaný na tom istom mieste. V jednom z listov tohto obdobia biskup Hopko dokonca napísal: „*Nikdy som sa necítil a nemal tak dobre ako teraz, okrem času, ktorý som strávil so svojou matkou. Matka ostane vždy matkou, ale dokonca ani v čase keď som žil so svojou mamou, netešil som sa takej pozornosti ako teraz. Najdôležitejšia vec však je, že mám dostatok času na modlitbu a môžem spokojne viesť duchovný život.*“⁴⁴

Po spoločensko - politických zmenách v roku 1968 bol o. Hopko prepustený na slobodu a aktívne sa podieľal na obnovení činnosti Gréckokatolíckej cirkvi. Teraz už na slobode sa taktiež usiloval o svoju rehabilitáciu. Tá sa napokon stala skutočnosťou, keď Najvyšší súd dňa 31. 7. 1968 zrušil v celom rozsahu rozsudok bývalého Štátneho súdu odd. Bratislava z 24. 10. 1951, ktorým bol o. biskup odsúdený. Krajská prokuratúra v Košiciach nato 22. 12. 1968 zastavila trestné stíhanie biskupa Hopka, pričom toto rozhodnutie nadobudlo platnosť 7. 1. 1969 (v roku 1971 bol definitívne súdne rehabilitovaný).⁴⁵

Avšak v rokoch normalizácie komunistický režim nedovolil biskupovi Hopkovi vykonávať administráciu Prešovskej eparchie. Dňa 2. apríla 1969 ho Svätý Otec Pavol VI. vymenoval za svätiaceho biskupa. V tom období veľmi povzbudzoval veriacich a tiež vysväcoval nových kňazov. Poznačený mnohými utrpeniami zomrel 23. júla 1976 v Prešove.⁴⁶ Pohrebné obrady vykonal dňa 29. júna 1976 križevacký biskup Joakim Segedi, pochovaný bol v krypte prešovskej katedrály svätého Jána Krstiteľa.⁴⁷

Svätý Otec Ján Pavol II. vyhlásil dňa 14. septembra 2003 v Bratislave biskupa ThDr. Vasil'a Hopka za blahoslaveného a spolu s ním aj rehoľnú sestru Zdenku

⁴² Tamže.

⁴³ PEKAR, A.: *Bishop Basil Hopko, S.T.D. confessor of the faith (1904 - 1976)*. Pittsburgh, PA 1979, s. 23.

⁴⁴ Tamže. Porov. ZBIHLEJOVÁ, V.: *Sláva Bohu, česť Márii, pokoj nám*. In: Slovo, roč. 24, č. 3, 1992. Prešov : Petra, 1992, s. 15.

⁴⁵ BORZA, P.: *Blahoslavený Vasil' Hopko prešovský pomocný biskup (1904 – 1976)*. Prešov 2003, s. 72.

⁴⁶ BUJŇÁK, J.: *Spomienka na otca biskupa Mons. ThDr. Vasil'a Hopka*. In: Gréckokatolícky kalendár 1986, s. 36 - 39.

⁴⁷ DANCÁK, F.: *Da vsi jedino budut – Aby všetci jedno boli..* Prešov : Petra 2002, s. 15 - 16.

Schelingovú. Vo svojom príhovore vyzdvihol pápež nových blahoslavených, keď povedal: „*Obaja stoja pred nami ako žiarivé príklady vernosti z čias tvrdého a nemilosrdného náboženského prenasledovania. Biskup Vasil' nikdy nezaprel svoju príslušnosť ku katolíckej Cirkvi a vernosť pápežovi.*“⁴⁸ Slávnostné chvíle mali pokračovanie v prenesení relikvií blaženého biskupa Vasil'a Hopka do katedrály sv. Jána Krstiteľa, kde sú uložené v sarkofágu v kaplnke svätých apoštolov Petra a Pavla. Každý jedenásty deň v mesiaci sa konajú pri jeho relikviách pobožnosti.⁴⁹

Na záver, ako stručnú charakteristiku osudov oboch gréckokatolíckych biskupov, možno uviesť slová pápeža Jána Pavla II., ktoré vyslovil ešte pri svojej druhej návšteve Slovenska v roku 1995:

„*Všetci si pamätáme dramatickú situáciu v nedávnej minulosti, keď sily ideológie, ktorá je v rozpore so slobodou a dôstojnosťou človeka, odsúdili vaše cirkevné spoločenstvo na zánik. Ale Boh zosadil mocnárov z trónov a povýšil ponížených (Lk 1, 52), pretože boli medzi sebou solidárni v Kristovej láske. Gréckokatolícke spoločenstvo vyšlo z tejto skúšky obnovené a posilnené aj vďaka svedectvu a krvi početných mučeníkov. Živým odkazom toho je viera veľkého počtu laikov, rehoľníkov, rehoľníčok, kňazov a duchovných pastierov. Stačí spomenúť utrpenie biskupa Vasil'a Hopku a mučeníctvo biskupa Pavla Gojdiča. Na prahu tretieho tisícročia je to vzácny príspevok, ktorý vaše spoločenstvo dáva v prospech ekumenizmu.*“⁵⁰

Mgr. Jaroslav Coranič, PhD.; Katedra historických a spoločenských vied,
Gr. kat. teol. fakulta Prešovskej univerzity, ul. biskupa Gojdiča 2, 080 01 Prešov
(jcoranic@post.sk)

---

⁴⁸ *Homília Svätého Otca na beatifikačnej svätej omši v Bratislave - Petržalke.* In.: Duchovný pastier, roč. 84. Trnava : SSV, október 2003, s. 419.

⁴⁹ *Blahoslavený biskup ThDr. Vasil' Hopko.* In.: Schematismus Gréckokatolíckej Prešovskej eparchie 2004. Prešov : VMV, 2004, s. 28.

⁵⁰ *Svätý otec Ján Pavol II. na Slovensku. Príhovor ku gréckokatolíckym veriaciim v Prešove.* In: Gréckokatolícky kalendár 1996. Michalovce : Byzant 1995, s. 35 – 37.

Summary

**The Way Work the Sanctification. The Fate of the Greek-Catholic Bishops
P. P. Gojdič, OSBM and ThDr. V. Hopko after 1948**

Jaroslav Coranič

This Presented work daels with the difficult life of the Greek – Catholic bishops P. P. Gojdic and V. Hopko after communist subversion in Czechoslovakia in 1948. In 1950 the Greek – Catholic church was forcibly erased in this area and this was the reason why the representatives' persecution was even worse. This eventually led to their beatification in local church of Slovakia.

Blessed Bishop Pavol Peter Gojdič, OSBM, went down in the history of the Greek – Catholic Church as an outstanding personality, a martyr, a patriot. He was in charge of the Prešov bishopric (eparchy) from 1927 until its dissolution in 1950, first as an apostolic administrator and titular Bishop, and from 1940 as Bishop of Prešov. He was the head of the Greek – Catholic bishopric in Prešov during the reign of four different political regimes in the period filled with dynamic changes of domestic and international state of affairs. In 1950 he was arrested and in 1951, after a fabricated trial, Bishop Gojdič was sentenced to lifelong imprisonment for his alleged cooperation with the „Bandera's“ troops, treason and espionage in favour of Vatican and „the imperialistic powers“. He died on 17th of July 1960, his 72nd birthday, still imprisoned. In 2001 Bishop Pavol Peter Gojdič, OSBM was beatified by Pope John Paul II.

Blessed Bishop ThDr. Vasil' Hopko was appointed to the office of the auxiliary bishop in Prešov on 2nd January 1947. His torment started after so called „Prešov assembly“ on 28th April 1950 (activities of the Greek – Catholic Church in Czechoslovakia werw forbidden after this assembly). He was accused of high treason and espionage in 1951 – but the evidence was fabricated – he was comdemned to 15 – year inprisonment. Gradually he was kept in 21 prisons where his health was noticeably impaired. He was released in 1968 and then he participated in restoration of the Greek – Catholic Church's activities. He was appointed to the consecrating bishop of the Prešov eparchy by Paul VI., the Pope in 1969. He died in Prešov on 23rd July 1976 marked by suffering. In 2003 in Bratislava Bishop Vasil' Hopko was beatified by Pope John Paul II.

Nowadays the relics of both beatified bishops are placed in the Greek – Catholic Cathedral of st. John the Baptist in Prešov.